

BOLNIK NA KEMOTERAPIJI OZIROMA RADIOTERAPIJI

Erika Zelko

1. Kakšne težave in zaplete lahko pričakujete pri kemo- oz. radioterapiji?

Najpogostejši neželeni učinki kemoterapije so lahko slabost, bruhanje, izguba apetita, sprememba okusa in vonja, okvara sluznic, zaprtje, driska, delovanje na kostni mozeg (slabokrvnost, nizko število belih krvnih celic in krvnih ploščic), povečana dovzetnost za okužbe, bolečine v mišicah in sklepih, kožne spremembe, izguba las, spremembe nohtov, kronična utrujenost, otekanje, strah, depresija, težave s spominom in koncentracijo. Neželeni učinki so najpogosteje blagi in se jih s pomočjo podporne terapije lahko odpravi.

Pri obsevanju ali radioterapiji običajno ni sistemskih neželenih učinkov, lokalno pa se lahko pojavijo v obliki suhe in srbeče kože, ki je lahko tudi rahlo pordela in otečena. Poleg kožnih reakcij se lahko pojavijo še izguba dlak na lokalnem mestu obsevanja, draženje sluznic, katarakta, lahko driske, težave pri požiranju ter draženje sečnega mehurja. Kljub zaščiti neobsevanega predela telesa se lahko kot pozen zaplet radioterapije pojavijo poškodbe ledvičnega, pljučnega, ščitničnega in srčnega tkiva.

2. Kaj lahko sami storite za obvladovanje težav po kemo- oz. radioterapiji?

Pojavnost neželenih učinkov je različna glede na vrsto zdravila, obliko in dolžino terapije ter se razlikuje od posameznika do posameznika. Nekateri imajo malo ali skoraj nič težav, pri drugih neželeni učinki skoraj onemogočijo dokončanje terapije. Največ, kar lahko storite sami, je da dosledno sledite navodilom onkologa ali osebnega zdravnika. V primeru težav pa je potreben čimprejšnji posvet z zdravnikom. Neželene učinke je potrebno poznati in prepoznati.

3. Kdaj morate k zdravniku?

K zdravniku morate predčasno na kontrolo v primeru:

- hude slabosti in bruhanja ter neuspešnosti podporne terapije,
- znakov dehidracije (nizek krvni tlak, vrtoglavica, izsušenost kože in sluznic ...),
- hude podhranjenosti ob dlje časa trajajoči neješčnosti,
- znakov lokalnega in sistemskega vnetja,
- ob predvideni kontroli krvne slike,
- ob znakih poslabšanja osnovne bolezni.

4. Kako poteka spremljanje bolnika, ki potrebuje dopolnilno zdravljenje z kemo- oz. radioterapijo?

Najpomembnejša je metoda samoopazovanja bolnika, natančno poznavanje in prepoznavanje neželenih učinkov ter vestna kontrola krvne slike ter ostalih parametrov (telesna teža, otekline, znaki vnetja ...), ki se pojavijo v sklopu neželenih učinkov zdravljenja osnovne rakaste bolezni.

5. Kako poteka zdravljenje bolnika z neželenimi stranskimi učinki kemo- oz. radioterapije?

Pestrost neželenih učinkov narekuje tudi pester izbor podpornih oblik zdravljenja. Naštete so le najpogostejše:

- zdravila v različnih oblikah proti slabosti (tablete, injekcije, svečke),
- prehranska dopolnila (preprečevanje podhranjenosti),
- sredstva proti driski,
- rastni faktorji za pospeševanje rasti belih krvnih celic,
- transfuzije krvnih produktov (krvne celice, albumini, globulini ...),
- lokalna mazila ter negovalna sredstva,
- različne obloge.

S pomočjo naštetih sredstev lahko ublažimo ali popolnoma odstranimo pretežni del neželenih učinkov ter ustrezno zdravljenje izpeljemo do konca.

6. Kako zdravljenje s kemo- oz. radioterapijo vpliva na vaše življenje?

Osnovna bolezen, ki zahteva kemoterapijo ali radioterapijo, je težko breme za posameznika, ki mora skozi proces zdravljenja s telesu žal škodljivimi substancami in postopki. Kakovost življenja je slabša že zaradi same osnovne bolezni, dodatno pa jo lahko poslabšajo še neželeni učinki nujno potrebne terapije. Stranski učinki lahko dolgoročno vplivajo na druge bolezenske spremembe v telesu. Zgodnejše srčno popuščanje, težave s ščitnico, prezgodnja menopavza, zgodnejša osteoporoza, težave z dihalni, možnost sekundarnih malignomov, so le nekatere pozne posledice kemo- in radioterapije.

7. Ali in kako se lahko stranskim učinkom zdravljenja s kemo- oz. radioterapijo izognete?

V celoti se običajno neželeni učinki kemo- in radioterapije ne morejo preprečiti, lahko pa jih s pomočjo različnih oblik podporne terapije omilimo oziroma naredimo znosne za čas trajanja terapije. Dobra novica je namreč ta, da neželeni učinki s prenehanjem terapije, ki jih povzroča, prenehajo.